

Наташа Ј. Симић

Народна библиотека Србије, Београд

natasa.simic@nb.rs

УДК 316:027

DOI 10.7251/BSCSR2310007S

САВРЕМЕНО ДРУШТВО И МУЛТИКУЛТУРАЛНА БИБЛИОТЕКА

Сажетак: Савремено друштво принуђено је да се прилагоди променама које намеће развој како појединца, тако и привреде у оквиру самог друштва или окружења. Промене у друштву поставиле су захтеве за креирање различитих модела како у култури тако и у образовању. Последњих деценија друштвена стварност се брзо мењала, што значи да су наука и технологија имале утицај на све сфере рада и живота. Друштво и библиотека су међусобно повезани, уколико друштво жели да побољша свој начин живота, прво мора да унапреди библиотеку. Библиотека ствара нове начине за ширење информација, па тако постаје информациони, културни и образовни центар. Државе које имају добре библиотеке у свом друштву имају успешне грађане у свим сферама живота. За библиотеке је веома важно да се прилагођавају променама у друштву, како би могле да задрже свој статус као установе културе. Библиотеке су се на почетку овог века суочиле се врло сложеним изазовима друштвених промена. Афирмација негативних и урушавање позитивних друштвених вредности умногоме су промениле улогу и значај библиотеке. Ипак, и поред свих изазова библиотека успева да сачува сврху свог постојања а то је да у сваком тренутку буде у служби знања, да у њој свако има своје место без обзира на статус, занимање, пол, националну и расну припадност. Како се наводи у ИФЛА Смерницама за мултикултуралне библиотеке, библиотека је корак ка дијалогу различитих култура једног друштва. За тридесет година каталогизације у Народној библиотеци Србије као националног каталошког центра, обрађено је хиљаде публикација на свим језицима народа и народности. Услуга мултикултуралне библиотеке треба да осликава различитост културе и језика мултикултурне средине, при чему ће допринети заштити културне самосвести.

Кључне речи: Друштво, друштвени развој, библиотека, ИФЛА Смернице о мултикултуралним библиотекама.

Савремено друштво

Савремено друштво принуђено је да се прилагоди променама које намеће развој како појединца, тако и привреде у оквиру самог друштва или окружења. Промене у друштву поставиле су захтеве за креирање различитих модела у култури и образовању, моделе који ће задовољити потребе савременог човека. Последњих деценија друштвена стварност се брзо мењала, што значи да су наука и технологија имале утицај на све сфере рада и живота. Развој нових технологија, глобализација, сегментација тржишта, економске интеграције постављају изазов како саме државе тако и друштва да испрате све новине и прилагоде се новонасталој ситуацији.

Промене у образовању су нераскидиво повезане са променама у друштву. У савременим друштвеним условима се мора водити рачуна о самом образовању и његовој повезаности са осталим сферама живота. Напредно друштво мора водити рачуна о развијености самог друштва али и њеног образовног система, јер је образовни систем потпора друштва. Формално образовање је најчешћи и најзаступљенији облик образовања. Знање се стиче формалним и неформалним путем у различитим институцијама. Образовни систем мора бити у интеракцији са свим сферама друштва, а нарочито је важна интеракција између образовног система и библиотеке¹.

Образовни систем једне земље треба да задовољи потребе развоја свих припадника различитих култура, без обзира на то да ли припадају мањинском или већинском становништву, уз очување идентитета и уважавања различитости и толеранције. Припадницима различитих културних традиција, образовна политика и историја образовања треба да покаже пут ка конструктивној међусобној комуникацији. Заштита идентитета, уважавање права мањинских заједница у образовању, усклађеност наставних планова и програма, обезбеђивање потребног броја уџбеника кораци су ка

¹ Симић Ј. Наташа „Школска библиотека и програм рада школског библиотекара“. У: Библиотекарство Српске, Год. 7, Бр. 7, 2018, стр. 253-261

промоцији духа толеранције и разумевања, подизања квалитета образовања популације у мултикултуралном подручју.

Услед миграција људи из различитих земаља, данас живимо у мултикултуралном друштву. Морамо добро познавати свој језик и културу да бисмо разумели културне вредности које делимо у мултинационалној заједници. Филолози опомињу да је брига о матерњем језику и матерњој култури свакодневна потреба одговорне и озбиљне нације и сваког озбиљног друштва. Језик се чува свешћу и потребом да га имамо, а не борбом против туђица². Како је у савременој комуникацији својствено прожимање језика, језик може да прима стране утицаје, али је битно да сачува своју синтаксу и морфологију.

Образовни систем мора бити у интеракцији са свим сферама друштва, а нарочито је важна интеракција између образовног система и библиотеке. Могућности библиотека у пружању помоћи при образовно-научном процесу су разноврсне³.

Друштво и библиотека

Друштво и библиотека су међусобно повезани, уколико друштво жели да побољша свој начин живота, прво мора да унапреди библиотеку. Библиотека као једна од најважнијих институција културе, игра кључну улогу у процесу разумевања порука које нам се намећу. Библиотека ствара нове начине за ширење информација, па тако постаје информациони, културни и образовни центар. Државе које имају добре

² МЕЂУНАРОДНА научна конференција Култура универзитета и филологија (2018 ; Београд) Зборник резимеа / 6. Међународна научна конференција Култура универзитета и филологија, Београд, 30-31. маја 2018. ; уредници Александра Вранеш, Љиљана Марковић ; [превод Марина Милошевић]. - Београд : Филолошки факултет, 2018

³ Улетиловић, Александра, Савановић Огњенка, „Библиотека као средиште мултикултуралности“. У: Библиотекарство Српске, Год. 7, Бр. 7, 2018, стр. 276-284.

библиотеке у свом друштву имају успешне грађане у свим сферама живота. За библиотеке је веома важно да се прилагођавају променама у друштву, како би могле да задрже свој статус као установе културе, науке и образовања⁴.

Библиотеке су се на почетку овог века суочиле се врло сложеним изазовима друштвених промена. Афирмација негативних и урушавање позитивних друштвених вредности умногоме су промениле улогу и значај библиотеке. Ипак, и поред свих изазова библиотека успева да сачува сврху свог постојања а то је да у сваком тренутку буде у служби знања, да у њој свако има своје место без обзира на статус, занимање, пол, националну и расну припадност. Библиотеке се морају суочити се изазовима данашњице и морају схватити процес промена, прилагодити се томе тако да и даље испуњавају све своје задатке.

Библиотека је културна, васпитна и информациона институција која прикупља, обрађује и чува своје колекције из разних области стваралаштва и интелектуалне делатности. Библиотека служи ширењу знања, културе, образовања, науке и пружа корисницима могућност стручног, стваралачког и грађанског развоја. Од појаве првих библиотека протекле су деценије у којима су библиотечке услуге пратиле промене које се огледају у свим сегментима деловања библиотека.

ИФЛА Смернице о мултикултуралним библиотекама

Мултикултурална библиотека, како се наводи у ИФЛА Смерницама за мултикултуралне библиотеке, је корак ка дијалогу различитих култура једног друштва. Појам различитост култура или мултикултурализам подразумева хармонично заједничко живљење. У мултиетничкој средини појединци морају да се третирају на исти начин, да имају иста

⁴ ИНСТИТУТ за српску културу Приштина : (1988-2002) / [уредник Милош Ђорђевић]. - Лепосавић [тј.] Приштина : Институт за српску културу = Pristina : Institute of Serbian Culture, 2002

права, без обзира на расу, религију, пол, једнак третман, без обзира на културне и друштвене разлике⁵.

Различитост култура и језика је наша заједничка заоставштина која треба да се прихвати, очува и поштује. Она је извор размене, иновација, креативности и основа за миран заједнички живот свих народа.

У смерницама о мултикултуралним библиотекама јасно су дати принципи и задаци мултикултуралних библиотека.

Принципи – Сваки човек нашег друштва има потпуно право коришћења свих понуда библиотеке. У односу на различитост културе и језика, библиотеке треба да:

- омогуће приступ библиотеци свим члановима заједнице без обзира на порекло језика и културе;
- ставе на располагању информације на одговарајућем језику и писму;
- омогуће приступ широком избору материјала;
- омогуће сарадницима да различитим заједницама изађу у сусрет и да се за то стручно усавшавају.

Задаци сваке мултикултуралне библиотеке су:

- унапређење различитости језика и поштовање матерњег језика;
- олакшавање хармоничног заједничког живљења различитих језика;
- подршка очувању усмене традиције и нематеријалне културе;
- подршка размени знања и правих примера у односу на културни плурализам итд.

Библиотекари су активни посредници између понуђених материјала и корисника. Професионално образовање и континуирано стручно усавшавање библиотекара треба да се фокусира на понуду у мултикултуралним срединама⁶. Услуга

⁵ IFLA/UNESCO (smernice) za multikulturalne biblioteke

⁶ IFLA/UNESCO (smernice) za multikulturalne biblioteke

мултикултуралне библиотеке треба да осликава различитости култура и језика средине, при чему ће допринети заштити културне самосвести, а средину коју библиотека опслужује ће репрезентовати и комуникацију у њој унапредити.

Мултикултурална библиотека

Мултикултурализам је појам који је у свету и код нас све више заступљен у свим сферама живота. Промовишу га бројне међународне владине и невладине организације, те домаћа и инострана удружења грађана, као једини могући начин заједничког живота припадника различитих културних, етничких, језичких и других група на истом географском простору.⁷

Библиотека у мултикултуралној средини има задатак да промовише различитост, да окупља све чланове заједнице и тиме ствара услове за међукултурални дијалог⁸. Да би задатак у мултикултуралној средини био добро обављен морају се потрудити како библиотекари тако и читава заједница.

Библиотека има мултикултурални концепт, јер библиотека није само место где се чува и негује писана грађа која чини културу једне земље, него и место на којем се сазнаје и учи о другим културама. Научно-образовни процес односи се на различите аспекте стицања знања, а један од начина на који библиотека, као један од основних стубова образовног и културног живота сваке заједнице може утицати на овај процес, јесте ширење свести о другим културама. На тај начин утиче на појединца да шири своје знање и свест о различитостима и предности других култура, али и да спозна вредности културе којој припада.

Библиотеке свих форми треба да осликавају различитости

⁷ Aleksandar Kekanović, „Multikulturalizam u manjinskoj knjižnici“ (diplomski rad, Filozofski fakultet u Zagrebu, 2007)

⁸ Елизабета Георгиев „О чему говорим када говорим о мултикултуралној библиотеци“. У: Зборник радова XIV међународне конференције БДС, 2018, стр. 76-87.

култура и језика на свим интернационалним, националним и локалним нивоима, као и да их потпомажу и унапређују, а све у циљу остваривања дијалога. Библиотеке као институције културе, науке и образовања, су установе у којима се развија мултикултуралност и мултијезичност, како у одабиру библиотечке грађе, тако и у организовању манифестације из области културе, едукативних програма и повећања броја корисника који припадају различитим етничким заједницама. Различите културе коегзистирају у мултиетничким државама, али нису увек и свима приступачне, због религијских предубеђења, или социјалних разграничења. Опште је прихваћена чињеница да се културолошке границе повлаче прецизније од националних. Библиотеке су институције које систематично негују мултикултуралност и толеранцију, како у своме друштвеном исказивању, тако и у процесу едукације и развијању културних интересовања својих корисника од њиховог најранијег до најстаријег узраста.

За тридесет година каталогизације у Народној библиотеци Србије као националног каталожког центра, обрађено је хиљаде публикација на свим језицима народа и народности. Каталогизација у публикацији је пројекат који омогућује информисање о новим књигама издавача једне земље. Приликом каталогизације у каталог улазе и књиге других језика преведене на српски језик као и књиге српског језика преведене на неки од многобројних светских језика. На тај начин је каталог књига каталожки обрађених у Народној библиотеци Србији постао мултинационалан и мултиетнички и представља једно велико богатство на разним језицима. Један од најважнијих инструмената који треба да обезбеди размену информација на међународном плану, без обзира на језик и писмо земље одакле потиче публикација, је стандардни унифицирани библиографски опис⁹.

⁹ МЕЂУНАРОДНА научна конференција Транскултуралност и библиотеке (2017 ; Београд) (16) Зборник резимеа / 16. Међународна научна конференција Транскултуралност и библиотеке, Београд, 29. септембар-1.

Дугогодишњим радом и уношењем разноврсне литературе у каталог Народне библиотеке Србије кроз каталогизацију, обогаћује се фонд Националне библиотеке. На тај начин се проширује знање о другим нацијама, језицима и њиховој култури.

Један од основних задатака библиотеке јесте и размена књига. Разменом књига са библиотекама из иностранства шаљемо у свет слику о нама и нашој култури али, исто тако разменом примамо књиге из различитих делова света на различитим језицима које помажу у изучавању језика, културе и историје. Термин култура има двоструко значење, једно које потиче из хуманистичких наука и посматра културу као интелектуални и уметнички развој и друго које потиче из друштвених наука и посматра културу као квалитетан начин живота.

Националне библиотеке су чувари националног идентитета своје земље. Оне редовно кроз обавезни примерак прикупљају књиге, чувају стару и ретку књигу, некњижну грађу, серијске публикације и све публикације које су издате у њиховој земљи.

Мултикултурализам, интеркултурализам и култура дијалога су опште људске вредности. Библиотеке као културни центри у мултикултуралним срединама, у циљу квалитетнијег пружања услуга неопходно је да прате потребе својих корисника.¹⁰

Мултикултурна библиотека подразумева изградњу културно и језички различитих збирки и услуга, заштиту материјалних и нематеријалних културних добара, програме усмерене на образовање корисника и успостављање међукултуралног дијалога, те приступ изворима на одговарајућим језицима. Потребно је имати на уму да оптималан број јединица библиотечке грађе са мултикултурним садржајима доприноси развијању свести о

октобар 2017. ; уредници Александра Вранеш, Љиљана Марковић. - Београд : Филолошки факултет, 2017.

¹⁰ Младеновић Маша „Корисници у мултикултуралним библиотекама“. У: Библиотекарство Српске, Год. 6, Бр. 6, 2017, стр. 95-98

присутности различитих друштвених група, што за исход има повећање квалитета заједничког живота на истом географском простору и развијање толеранције.¹¹

На крају долазимо да закључка да су све библиотеке а посебно библиотеке у мултикултуралним и мултијезичким срединама, у обавези да чувају идентитет припадника свих култура које живе на њеној територији. Очување етничког и националног идентитета једног народа је обавеза свих нас. Савремено друштво тежи променама, како у технолошком смислу тако и у смислу ширења свести о постојању различитих култура и различитих језика на једном релативно малом простору. Библиотеке су прави чувари мултиетничности јер у фонду сваке библиотеке постоје књиге које су на језику других народа и народности. Управо због чувања својих фондова библиотека је један од мултикултуралних центара.

Литература

1. Елизабета Георгиев „Зборник радова са Међународног стручног скупа одржаног у Пироту 11-12. октобра 2012. године“. Народна библиотека Пирот, Народна библиотека „Детко Петров“ Димитровград, 2012
2. Симић Ј. Наташа „Школска библиотека и програм рада школског библиотекара“. У: Библиотекарство Српске, Год. 7, Бр. 7, 2018
3. МЕЂУНАРОДНА научна конференција Транскултуралност и библиотеке (2017 ; Београд) Зборник резимеа / 16. Међународна научна конференција Транскултуралност и библиотеке, Београд, 29. септембар-1. октобар 2017. ; уредници Александра Вранеш, Љиљана Марковић. - Београд : Филолошки факултет, 2017 (Београд : БелПак). - 199 стр. ; 24 см. - (MELISSA - Museums, Ethics, Library and Information Science, Studies, Archives, ISSN 2560-3418)
4. Сјузан И. Хигинс: Јавне библиотеке и службе за младе, Београд: Народна библиотека Србије, 2009
5. Хаџи-Видановић, Јагода. Каталогизација у публикацији :

¹¹ Ivanka Stričević, „Knjižnice za djecu u suvremenoj Evropi: interkulturalni pristup multikulturalnom okruženju“, *Knjižnica* 53, 1-2 (2009)

- заједнички пројекат Народне библиотеке Србије и издавача. Гласник Народне библиотеке Србије. ISSN 1450-8915. год 3, бр. 1(2001).
6. Стаматовић, Десанка. Каталогизација на извору – значај и могућности примене. У: Библиотекарство, год. 24, 1978, бр. 4.
 7. Ivanka Stričević, „Knjižnice za djecu u suvremenoj Evropi: interkulturalni pristup multikulturalnom okruženju“, *Knjižnica* 53, 1-2 (2009)
 8. Елизабета Георгиев „О чему говорим када говорим о мултикултуралној библиотеци“. У: Зборник радова XIV међународне конференције БДС, 2018.
 9. Aleksandar Kekanović, „Multikulturalizam u manjinskoj knjižnici“ (diplomski rad, Filozofski fakultet u Zagrebu, 2007)
 10. Улетиловић, Александра, Савановић Огњенка „Библиотека као средиште мултикултуралности“. У: Библиотекарство Српске, Год. 7, Бр. 7, 2018
 11. МЕЂУНАРОДНА научна конференција Култура универзитета и филологија (2018 ; Београд) Зборник резимеа / 6. Међународна научна конференција Култура универзитета и филологија, Београд, 30-31. маја 2018. ; уредници Александра Вранеш, Љиљана Марковић ; [превод Марина Милошевић]. - Београд : Филолошки факултет, 2018 (Београд : БелПак). - 209 стр. ; 24 cm. - (CLIMB. Culture, Language, Literary, Translation, Library and Information Studies, Teaching Methodology and Book History, ISSN 2560-3426)

MODERN SOCIETY AND MULTICULTURAL LIBRARY

Abstract: Due to the modernization, societies are in need to follow different changes on the individual or level of the whole society. Different social changes resulted in numerous completely new cultural and educational models. Past decades were characterized with substantial changes that brought numerous effects of science and technology upon all aspects of work and life. Society and libraries are strongly connected. If a society wants to improve its way of life, it needs to make libraries more efficient. Libraries strongly contribute to the dissemination of information thus becoming an cultural, educational and informational centre. Countries with developed system of libraries have successful citizens in all aspects of life. It is very important that libraries follow mayor social changes in order to stay significant cultural institutions. At the beginning of this century libraries were faced with very complexed social changes. Affirmation of the negative and the collapse of positive social values have greatly changed the role and importance of libraries as

such. Nevertheless, despite all the challenges, libraries manage to preserve purpose of their existence which is to be in the service of knowledge at all times, that everyone has a place in it regardless of status, occupation, gender, nationality and race. As stated in the IFLA Guidelines for Multicultural Libraries, library is a step towards dialogue between different cultures within a society. Thirty years of cataloging at the National Library of Serbia as a National Cataloging Centre produced thousands of publications in all languages of different nations and nationalities. The multicultural library service should reflect the full diversity of culture and language of multicultural environment, while contributing to the protection of cultural self-awareness.

Keywords: Society, social development, library, IFLA Multicultural Libraries Guidelines.
